

ZÁRÓ GONDOLATOK

Globális világunkban a hálózati jelenségek kutatása egyre fontosabbá válik. Igaz ez a gazdasági, benne üzleti hálózatokra is. Első pillantásra egyszerű e hálózat megragadása, hiszen mint minden hálózat, az üzleti hálózat is csomópontok és a közöttük lévő élek összetartozó halmazaként értelmezhető. Esetünkben ezek a csomópontok gazdasági aktorok – elsősorban vállalatok –, míg a közöttük lévő élek az üzleti kapcsolatok. A tudományos igényű és a gyakorlat számára is releváns kutatási eredmények szempontjából ugyanakkor a gazdaság hálózati alapon történő elemzése komoly elméleti és módszertani kihívásokkal jár együtt, valódi lehetőséget nyújtva ezzel új tudományos eredmények megfogalmazására.

A hálózat kutatása természetesen magában foglalja struktúrájának vizsgálatát (Barabási, 2017). A kutatási kihívások ugyanakkor nemcsak akkor jelennek meg, ha összetett struktúrák – mint például az ellátási láncok vagy globális értékláncok – szintjén kívánunk elemzéseket végezni, hanem akkor is, ha a hálózat alapegységét, magát az üzleti kapcsolatot akarjuk mélyebben megérteni. Mi is az az üzleti kapcsolat? – vetődik fel rögtön a kérdés. Melyek a gyakorlat számára valóban releváns építőkövei? A fogalmi kihívások mellett a kapcsolati jelenségek – mint például a bizalom – kutatása is olyan terület, amely számos lehetőséget tartogat mind elméleti, fogalmi, mind módszertani szempontból.

Könyvünk egy ilyen kapcsolati jelenséget állított elméleti szempontból a tárgyalás középpontjába. Kérdésfeltevésünk mindegyike az üzleti kapcsolatok egyik fontos jelenségét, a bizalmat vizsgálta. Ezt a jelenséget még 2013-ban kezdtük el elemezni. Munkánknak a 2015-ben elnyert OTKA-pályázat jelentős lökést adott. A pályázat elnyerését követő három és fél évben különféle kérdésfelvetésekkel élünk, vizsgálatainkhoz több adatfelvételt lebonyolítottunk, azokat elemeztük, és mindebből sokat tanultunk. A kutatási projekt végén eszméltünk rá, hogy tanulási folyamatunk szakmai szempontból – a mi megítélésünk szerint – szép ívet futott be, olyat, amelyet érdemes rögzíteni és másokkal is megosztani. Ezért született meg ez a monográfia.

A bemutatott kutatási ív során folyamatosan bővült a bizalommal kapcsolatos elméleti tudásunk. Már az első, kérdőíves adatfelvételt alkalmazó vizsgálatunk során két kapcsolódó fogalmat vontunk be a bizalomra vonatkozó elemzésünkbe: az együttműködő felek partnerük által észlelt bizalomra méltóságát és az ezzel összefüggő, de fogalmilag tőle lehatárolható bizalom fogalmait. A kísérleti

közgazdaságtan eszköztárával nyert adatbázisunk elemzésekor ezt a fogalmi kört tovább tágítottuk a megbízhatóság koncepciójával. Az általunk kidolgozott dinamikus bizalomjáték arra is rávilágított, hogy az üzleti kapcsolatokban zajló események két szintjét is érdemes külön kezelni. Az együttműködés során zajló egyes tranzakciók nagyon fontos építőelemei minden kapcsolatnak, de van ezeknek az üzleti kapcsolatoknak egy másik, az egyes tranzakciókból táplálkozó, de annál átfogóbb – mondhatjuk absztraktabb – szintje is. Az egyszerűség kedvéért ezt kapcsolati szintnek neveztük. A két elemzési szint bár összefügg egymással, nem összekeverhető. Ez a tranzakcionális és kapcsolati elemzési szint újabb kérdések sokaságát veti fel – és nem csak a bizalom jelensége kapcsán. Érdemes ezt továbbgondolni!

Könyvünk másik kiemelt kutatási fókuszja módszertani jellegű, a kapcsolati jelenségek vizsgálatára kifejlesztett diadikus adatelemzésnek alkalmazásorientált bemutatása és részben kritikája, továbbfejlesztése volt. A módszertannal való foglalkozást az a felismerés motiválta, hogy a hagyományos kutatás-módszertani gyakorlat komoly problémákat vet fel. Először megismertük, alkalmaztuk a DDA módszertanát. Tapasztalataink alapján aztán sikerült olyan javaslatokat is megfogalmaznunk, amelyek egyszerűbbé teszik a diadikus adatelemzést. Ezek a javaslatok az empirikus tesztelés során is jónak bizonyultak, szinte valamennyi megfogalmazott új statisztikai konstrukció jól közelítette az eredeti, kettős adatbevitel technikáján nyugvó diadikus korrelációs mutatók és regressziós egyenletek adta eredményeket.

A támogatott kutatások eredményeinek publikálása során elvárt a köszönetnyilvánítás. Természetesen mi is eleget tettünk ennek az elvárásnak, de ezt a formális köszönetnyilvánítást most hadd erősítsük meg! Valóban köszönjük az OTKA támogatását (K 115542, Beszállítói hálózatok elemzése – fókuszban a viselkedéseméleti kérdések és eszközök), azt, hogy pályázatunk pozitív elbírálásával megtartottak bennünket ennek a kérdéskörnek a kutatásánál.

Irodalom

Barabási A-L. (2017). *A hálózatok tudománya*. Libri Könyvkiadó, Budapest.